

Film edukacyjny *Lamsdorf/Łambinowice. Muzeum i miejsce pamięci*, reż. Alicja Schatton, Opole 2011

Film *Lamsdorf/Łambinowice. Muzeum i miejsce pamięci*, przygotowany został przez Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu. Autorką scenariusza i reżyserką filmu jest Alicja Schatton. Film ukazuje rolę muzeum w popularyzacji miejsca pamięci, nad którym sprawuje opiekę. Treść filmu stanowi także istotny materiał dydaktyczny. Podjęta w nim została próba prezentacji współczesnych możliwości wykorzystania miejsc upamiętnienia do zadań edukacyjnych. Scenariusz filmu zachęca młodzież do bezpośredniego kontaktu z zachowanym w Łambinowicach dziedzictwem kultury.

Pamięć o tragediach ludzkich, spowodowanych wojnami zyskuje w tym miejscu szerszy wymiar, buduje świadomość młodego pokolenia. Wspólne bolesne przeżycia powinny ludzi zbliżać, a losy jednego narodu mogą być ostrzeżeniem dla innych. Warto w tym miejscu zauważyć, że omawiany film ukazuje miejscowe, lokalne dziedzictwo kulturowe. Dzięki temu, mając na uwadze uniwersalny, powszechny wymiar tematyczny filmu, możemy realizować ważną zasadę nauczania, to znaczy poznawania dziejów Europy, narodu poprzez edukację regionalną.

Niezwykle pozytywnie należy przyjąć występujące w filmie zróżnicowane sposoby prezentacji tytułowej problematyki. Już początkowe sekwencje w sposób interesujący łączą komentarz poznawczy z prezentacją zachowanych miejsc pamięci. Na tle relacji o dziejach tej placówki występują zbliżenia obywateli, cmentarzy, mogił.

Tragiczna historia Łambinowic (do końca II wojny światowej: Lamsdorf) sięga lat siedemdziesiątych XIX w. Jest związana z utworzeniem pruskiego poligonu wojskowego, na którym później organizowano obozy odosobnienia. Pierwszy obóz powstał podczas wojny prusko-francuskiej (1870–1871) i był przeznaczony dla ok. 3,5–4 tys. jeńców francuskich. W latach I wojny światowej istniał tu obóz jeniecki, przez który przeszło ok. 90 tys. żołnierzy państw

ententy. W okresie dwudziestolecia międzywojennego przebywało na tym terenie kilkadziesiąt tysięcy niemieckich imigrantów z ziem włączonych do Polski. W czasie II wojny światowej Lamsdorf zaliczano do największych niemieckich kompleksów obozowych w Europie. Przetrzymano tu wówczas 300 tys. żołnierzy koalicji antyhitlerowskiej (w tym blisko 200 tys. jeńców radzieckich), należących do prawie 50 narodów. Ostatni z obozów został utworzony po II wojnie światowej przez Polaków. Istniał w latach 1945–1946. Izolowano w nim głównie ludność niemiecką, przeznaczoną do przesiedlenia w głąb Niemiec. Liczbę osób, które przebywały w obozie szacuje się na ok. 5 tys.

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu dążąc do wzbogacenia swojej oferty edukacyjnej kieruje ten film do nauczycieli, umożliwiając im realizację różnych zadań dydaktycznych i do młodzieży. Scenariusz filmu napisany jest żywym, barwnym językiem i zachowuje równowagę między treściami merytorycznymi a emocjami, które wywołują przedstawiane sekwencje. Bardzo istotną rolę, przede wszystkim z dydaktycznego punktu widzenia, odgrywa czas projekcji, który wynosi 20 minut. Autorka scenariusza zadbała, by ucząc historii kształtować także wrażliwość uczniów i zachęcać ich do pogłębiania poznawanej tematyki. Ważny i ciekawy jest materiał ilustracyjny, zachowane są proporcje między fotografiami, rysunkami i planszami. Dokonując adaptacji dydaktycznej filmu można wzbogacić jego projekt o dodatkowe środki dydaktyczne, umożliwiające lokalizację przestrzenną np.: mapa, plan sytuacyjny obozu.

Autorzy filmu starali się wzmocnić dramaturgię przekazu poprzez rekonstrukcję sytuacji, przybliżającą tragizm obozowego życia, zwłaszcza jeńców radzieckich. Służą temu dynamiczne wstawki, inscenizujące obozowe życie, wywiady, cytowane fragmenty pamiętników. Uwagę zwraca także scena dzielenia chleba wśród przetrzymywanych oraz próby okaleczenia własnego ciała przez jednego z jeńców dla „poprawy”, choćby na pewien czas, codziennej egzystencji w izbie chorych.

Walory wychowawcze filmu podnosi udział w nim grupy młodzieży, która zwiedza muzealne ekspozycje. Uczniowie aktywnie uczestniczą w procesie realizacyjnym, wyrażają własne indywidualne przemyślenia. Spotykają się ze świadkami wydarzeń, byłymi jeńcami obozu, tymi którzy przeżyli, ale też z przedstawicielami ich rodzin (dzieci, wnuki). By odwiedzić miejsce pamięci przybywają oni często z bardzo odległych stron świata.

Oprawa muzyczna filmu jest dyskretna, miejscami może mało wyrazista. Niepodważalne są natomiast walory filmu jako środka dydaktycznego, wykorzystanego do wzbogacenia metod i form pracy podczas lekcji. Każde zajęcie ucznia, w tym także lekcja muzealna, musi mieć ściśle określony temat i zakres wiedzy. Recenzowany film wyznacza zakres nie tylko czasowy, ale także poznawczy, faktograficzny, niezbędny do realizacji zaplanowanego celu dy-

daktycznego. Wybierając odpowiednie sekwencje filmu nauczyciel może wprowadzić ucznia na początku lekcji w omawianą tematykę. Może zachęcić go do podążania śladami jenieckiej niedoli osób z różnych krajów i w różnych okresach narodowej i europejskiej historii. Będzie to niebanalny element nawiązania do lekcji lub jej podsumowania i skłoni ucznia do krytycznej refleksji, a także zajęcia własnego stanowiska wobec omawianych problemów. Film może być także wykorzystany w toku lekcji jako próba zasygnalizowania bogatej problematyki, związanej z historią obozów, materialnymi śladami tragicznej przeszłości i dbałości o ich zachowanie. Takie rozwiązanie wymagać będzie przygotowania dodatkowej obudowy dydaktycznej filmu. Pożądana byłaby w takiej sytuacji plansza przedstawiająca, w odpowiedniej skali, obszar miejsca pamięci, co ułatwiłoby podczas projekcji filmu lokalizację przedstawianych obiektów. Można posłużyć się także dodatkowym materiałem ilustracyjnym, w tym przede wszystkim zdjęciami, rodzinnymi pamiątkami, pracami graficznymi jeńców wojennych, ale także tekstami źródłowymi, w tym zapisami wspomnieniowymi.

W określonych sytuacjach film stanowić może próbę dokonania końcowej refleksji, podsumowania informacji na temat całości obiektów obozowych, zwłaszcza jeśli miało ono miejsce w ramach wielogodzinnej wyprawy historyczno-przyrodniczej (pieszo lub na rowerach). W czasie takiego zwiedzania wiele ciekawych problemów może ująć uwagi uczniów. Dlatego końcowa prezentacja wizualna, usystematyzowana, wzmocni jeszcze efekty emocjonalnego oddziaływania i przyczyni się do utrwalenia poznanych treści.

Film ten może także stanowić element inspirujący młodzież do podjęcia własnej działalności plastycznej, teatralnej, pisarskiej prezentowanej podczas organizowanych szkolnych warsztatów, konkursów, wieczornic. Dzięki właściwemu, dostosowanemu do możliwości percepcyjnych młodzieży wykorzystaniu w filmie materiału dokumentacyjnego umożliwiona została realizacja wielu haseł programu nauczania historii w klasach gimnazjalnych i licealnych. Odpowiednia egzemplifikacja i merytoryczna narracja tego obrazu służą popularyzacji najnowszych dziejów.

Podsumowując, mamy niewątpliwie do czynienia z filmem, pozwalającym zrozumieć zawiłości procesów dziejowych, ale też zachęcającym ucznia i nauczyciela do wspólnego aktywnego działania.

Barbara Kubis